

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени аль-ФАРАБИ



РОӘК ОӘБ отырысы аясындағы
«УНИВЕРСИТЕТТЕРДЕГІ БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ
ЭКСПОРТТЫҚ ӘЛЕУЕТІН ЖӘНЕ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ» атты
47-ші ғылыми-әдістемелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫ

26-27 қаңтар 2017 жыл

4-кітап

МАТЕРИАЛЫ
47-ой научно-методической конференции
«ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ
И ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ
УНИВЕРСИТЕТОВ»
в рамках заседания УМО РУМС

26-27 января 2017 года

Книга 4

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

3. Axiological aspects of historical-pedagogical justifications of strategy of development of domestic education / Under edition Z.I. Ravkina. - M.: Education, 2001. 280 pages.

4. Bolonina S. V Legal thinking of youth: problems in conditions of system crisis. // Lawyer. 2002. - No. 10. - Page 66 - 69.

5. Gorlov O.A. The analysis of use by students of free time in days of independent occupations//the Bulletin of the Russian university of Friendship of the people. Series: Experimental, preventive and tropical medicine. 2005. No. 2. - Page 47-48.

6. Il'nitskaya I.A. Problem situations and ways of their creation at lessons. M.: Education, 2000. - 250 pages.

7. Kovalyova T.V. Student and the teacher eyes the friend's friend//the Highest education in Russia. 2003. - No. 3. - Page 37.

8. Voskresenskaya E.V. Application of new methods of training in teaching legal disciplines//progress of modern natural sciences. - 2008. - No. 4 - p. 71-72.

Абаған А.Б.

КОРЕЙ ТІЛІ БӨЛІМІ СТУДЕНТТЕРІНЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІ СӨЙЛЕУ БАРЫСЫНДА ҚОЛДАНУҒА ҮЙРЕТУ ӘДІСІ

Фразеологизмдер – тілдің мағыналық жағынын көпжасырлық дамуының нәтижесі. Тілдік бірліктің тіл біліміндегі орны, атқаратын қызметі ерекше, себебі, әр халықтың рухани құндылықтары, қоршаған орта құбылыстарын, адамның шікі жан дүниесінің бейнесі сияқты күрделі ұғымдар мен түсініктерді қысқа әрі ықшамды, бейнелі де эмоционалды түрде беруде фразеологизмдерге тең келер ештеңе жоқ. Ал өзге тілді меңгеріп, оны әдемі, таза, шебер сөйлеп, тыңдаушыға ойымызды әсерлі жеткізе білуіде фразеологизмдердің алар орны маңызды. Өзге тілді меңгеріп қана қоймай, сол тілдің мәдениетін, тарихы мен дінін, экономикасы мен саясатын жетік меңгеріп жатқан Шығыстану факультетінің «аударма ісі», шетел филологиясы» және «шығыстану» мамандықтары бойынша білім алып жатқан корей бөліміндегі студенттерге корей тілі бойынша «Базалық шет тілі», «Арнайы кәсіби шет тілі», «Қазіргі шет тілі» сияқты пәндер жүргізіліп, осы пән барысында корей тілін жетік меңгереді. Осы пәндер бойынша сабақ беру барысында тілдің біліктілігін арттыру мақсатында оқытушы міндетті түрде корей тілінде жиі қолданатын сөз тіркестерін үйретеді.

Корей тілін таңдап түскен 1-2 курс студенттері үшін корей тілі сабағында фразеологизмдерді қолданып, түрлі әдістер, кешенді жаттығулар ұсыну арқылы оқушылардың ауызекі сөйлеу дағдыларын дамытуға болады. Мұндай тапсырмалар оқушылардың қызығушылығын арттырады, әрі фразеологизмдер арқылы сөздік қорларын толықтыруға да жақсы мүмкіндік болып табылады. Фразеологизмдерді корей тілінде сөйлеу барысында қолдану жұмысының бірнеше түрлері бар:

1. Фразеологизмнің мазмұны бойынша жұмыс.
2. Фразеологизмді сөйлеу әрекетінде қолдану.

Сонымен қатар әр курстың деңгейі бойынша фразеологизмдерді топтастырып, үйретеді. Бұл ретте бірінші кезекте соматикалық фразеологизмдер тұр. Фразеологияда адам факторы басым роль ойнайды. Өйткені фразеологизмдердің көп бөлігі тікелей адаммен немесе адам істейтін әрекетпен байланысты. Сонымен қатар, адам, өзінің маңайында қоршап тұрған жансыз дүниенің бәріне жан беруге тырысады. Міне, осылайша фразеологизмдердегі антропоцентристік қасиеті оның адамға қарай бағытталуынан нақты көрінеді, яғни адам өзінің физиологиялық, психологиялық, әлеуметтік жай-күйін суреттеу үшін барлық заттар мен құбылыстардың қадір-қасиетін сипаттауда өзінің дене мүшелеріне, олардың қалып-күйіне, атқаратын қызметтеріне жүгінеді.

Ә.Болғанбаев: «Анатомиялық атаулар негізгі сөздік қорға жататындықтан, көп мағыналы, туынды жаңа сөз жасауға соншама бейімділігімен ғана сипатталмайды, сонымен бірге тұрақты тіркестер жасаудағы белсенді қызметімен де айрықша көзге түседі», - деп, соматизмдердің фразеология жасаудағы маңызын айтады [1, 1076]. Осыған орай, Р.Н.Вайнтрауб кез келген тілдің фразеологиялық қорының 30 пайызын соматикалық фразеологизмдер құрайды деп тұжырымдайды.

Сонымен соматикалық фразеологизмдер адамның сыртқы әлемді сезінуін жеткізеді. Осылайша соматикалық фразеологизмдерден жалпы тілдік бейнені ғана емес, сол тілдің мәдениеті, халықтың психологиясы мен тұрмыс-тіршілігінің ерекшеліктері туралы ақпарат береді. Біз қарастырып отырған корей тілінде де, барлық тілдердегідей соматикалық фразеологизмдер кең, әрі ауқымды орын алады. Корей тіліндегі соматикалық фразеологизмдер арқылы халықтық ұғым-түсініктер, қоршаған ортаның адам организміне тигізетін әсер-ықпалын, себеп-салдары туралы көп ақпарат алуға болады. Соматикалық фразеологизмдерді әр дене мүшесіне қарай топтастырып, қазақ бөлімінің студенттеріне қазақ тілімен салыстыра отырып үйрету студенттердің жанында сол сөздік қордың қалыптасуна өз септігін тигізеді. Мысалы: корей тіліндегі «몸» [mom], яғни денемен байланысты фразеологизмдерді алып қарасақ, көп жағдайда адамның тікелей өзімен байланысты, қатысты күйін білдіреді. Өйткені, адамның денесі түгелдей өзі деп айтсақ болады. 몸 둘 곳이 없다 - Денемді қоятын жер жоқ. Яғни, бұның мағынасы «Алаңдаушылық», 몸을 가지다 - Дене пайда болу «Аяғы ауыр болу», 몸을 바치다 - Денесін беру «өзін-өзі құрбан ету» дегендерді білдіреді [3, 20 б]. Яғни, корей тіліндегі «дене» сөзімен байланысты фразеологизмдер сол дене арқылы сезіліп өтетін барлық жақсы-жаман, қуанышты-қуанышсыз күйлердің бәрін білдіреді деп айтуымызға болады.

Ал енді, «머리» [mogi], «бас» сөзімен байланысты тұрақты тіркестер адамның ырықты немесе ырықсыз іс-әрекеттерін сипаттайды. Мысалы, кезекпен оң-сол жаққа қимылдатса келіспегенді білдірсе, жоғарыдан-төмен қимылдатса келіскенін білдіргені. Ал басын жоғары көтерсе, ұнатқанын білдіртіп отырғаны. «Бас» сөзімен

іланьсты тұрақты тіркестердің бірнешеуін мысал ретінде келтірер болсақ, **머리를 숙이다**-Басын ию, «ұялу», **개를 짓다**- Басын шайқау «қарсы болуы» дегенде келісім мен қарсылықты білдіріп тұр. Ал, кейбір азеологиялық бірліктерде «бас ұғымы **머리를 쓰다**- басын жұмсау «бір жұмысты беріліп істеу» дегенде ғынаны білдіреді. **고개를 조아리다**- басын жерге дейін ию, «тағзым ету, тәу ету» тұрақты тіркесінің ғынасы қазақ тіліндегі басы жерге жеткенше иілу (ерекше құрмет көрсетті) [2, 77 б] мағынасы сәйкес келеді. **머리가 돌아** - басы айналу - «есі шығу», **머리가 복잡하다** - басы қарбалас - «уайымы көп», **머리가 겁다** - басы ауыр - «көңіл күйі жақсы емес» деген фразеологизмдерде «бас» сөзі жағымсыз мағынаны береді. Әрбір қазақ тілінің тұрақты тіркестерінде, «бас» сөзінің әртүрлі ұғымдарды өзіне жинақтау органы ретінде әлемді, шұңғыл ыдыс» түрінде мағынасына жақын деп айта аламыз. Мысалы: «басқа кірмеді», «шарадай ы шақшадай болды», «басы қазандай болды» [6, 566]. Бұл жерде, «бас» сөзі келісу-келіспеуден гөрі, жоғарымен концептісіне жақын келетінін көруге болады. Алайда, корей тіліндегі «бас» сөзімен басталатын азеологизмдердің басым бөлігі сол атап өткеніміздей, адамның ыркын білдірсе, қазақ тіліндегі «бас» сөзімен сталатын тұрақты тіркестер адамның бақытты немесе бақытсыз күйін білдіріп жатады. Мұны біз, «басынан қ құсы кетпеу», «басынан бағы таю» фразеологизмдерінен байқасақ болады. Тағы да, «бас» сөзі көп азеологиялық бірліктер адамның мәртебесі туралы айтқанда қолданылады. Мысалы: «басынан құс ырмау», «басқа шығу».

Корей тіліндегі «**눈**» [nun], көз сөзімен байланысты тұрақты тіркестер адам жан-дүниесінің айнасы деп рген көздің назары қайда түссе, сол затқа қызығушылығының пайда болуын білдіреді. Көзқарастың ұзын- іскалығына қарап, түсінгенін немесе түсінбеген байқауға да болады дейді. Мысалын алып қарасақ, **눈에 없다**- зінде жоқ, «ешқандай қызығушылығы жоқ», **눈이 밝다**- көзі жарық, «қызығушылығы бар», **눈으로 말하다**- збен айту, «қалауын айта алмау» деген мағынаны білдіреді [4, 12 б]. Адам айналасындағы болып жатқан лмысты танып-білуді көз арқылы жүзеге асырады. Осы көз арқылы көрген құбылысқа, затқа деген қызығу- ызықпауы корей фразеологизмдері арқылы беріледі. Қазақ тілінде кездесетін көзбен байланысты тұрақты екестер, уақыттың өлшемін, алыс-жақындықты білдіртіп жатады. Мысалы: «көз жетер жер», «көз шалым жер, з мөлшерімен алғанда», «көзді ашып-жұмғанша» [2, 836]. Дәл осындай ұқсастықты корей тіліндегі тұрақты ркестерден байқауға болады: **눈 깜짝할 사이** - көзді қимылдатқан аралықта - «өте тез уақыттың ішінде», **눈이 빠지도록 기다리다**- көзі түскенше күту - «ұзақ уақыт күту». Сонымен қатар, адамның көз арқылы көріп, рауы арқылы жүзеге асатын іс әрекеттің ашу, ыза, қайғы, қапа, мұңға ұласатын сезімдерге қатысты разеологизмдер де жиі кездеседі. Мысалы: «екі көзіне қан құйылды», «көзін шел басты», «көз жасына ылықты» [2, 846].

Қазақ тілінде «бауыр» сөзі бар тұрақты тіркестер қандық жақындықты немесе, сол бауырдың изиологиялық күйіне байланысты адамның көңілсіз, қайғырған күйін білдірсе, мысалы, бала бауыр етім, ыуырын жарып шыққан, бауыры суыды «күдер үзді», бауыры қатты «мейірімсіз қатал» т.б. Адамның ең ауыр йғысы - жақынынан айрылу осы органның «езіліп кетуімен» байланыстырылады: бауыры езілді «қатты йғырды» [1, 106]. Корей тіліндегі «**간**» [kan], «бауыр сөзімен басталатын тұрақты тіркестер сол бауырдың изиологиялық күйіне байланысты адамның бойындағы күш-қайраттың бар екенін, не жоқ екенін білдіреді. ысалы: **간이 크다**- бауыры үлкен, «ержүрек», **간이 작다**-бауыры кішкентай, «қорқақ», **간을 빼 주다**-бауырын ұлып беру, «өмірін құрбан ету», **간이 떨어지다**- бауыры түсіп қалу, «қорқып қалу» дегенді білдіреді [5, 46 б].

Адамның денесі мен басынан кейін тамақ ішіп, ауа жұтып, дем алып адам өмірін сақтаудағы маңызды мүше ойын тұр. Осындай қызмет атқаратын мойын, немесе корейше айтқанда «**목**» [mok] көп жағдайда өмір деген ағынаны білдіріп, адамның осы өміріне аса маңызды нәрседен айрылуын білдіріп жатады. Мысалы: **목을 끊다**- Мойнын қою, «шыдау», **목가지를 자르다**- Мойнын кесу, «Жұмыстан шығып кету», **목(을) 걸다**- мойнын ы, «жанын құрбан ету», **목에 거미줄 치다**- тамағында өрмекшінің ұясы болу, «жейтін азық жоқ немесе кедей мір сүру» деген мағынаны білдіреді.

Келесі кезекте «бет-әлбет», «**얼굴**» [olgul] мен байланысты фразеологизмдер. Адамның бет-әлбеті ынайылық, намыс, атақтың айнасы болып келетіні рас. Сонымен қатар, бет-әлпетінің түр-түсінің өзгеруі рқылы адам көп жағдайды өзінің ішкі сезімін білдіріп жатады. Бұндай фразеологиялық бірліктерді көп ілдерде кездестіруге болады. Корей тіліндегі «бет» сөзімен байланысты фразеологизмдерге мысал келтірер олсақ, **얼굴을 붉히다**- Беті қызару- «Ұялу», **얼굴이 두껍다** - Беті қалың- «Ұялмау», **면목이 없다** - Беті жоқ - Қарайтын бет жоқ. Ұят.». Көріп тұрғанымыздай корей тіліндегі «бет» сөзімен байланьсты фразеологизмдер ялу немесе ұялмау деген мағынаны білдіріп тұрады. Бұл тұста, қазақ тілінде де, «беті бұлке етпеу», «беті шылмаған», «беті күй», «беті жоқ» деген тұрақты тіркестер де ұяттың не барын, не жоғын білдіріп тұр. Осы ұста екі тілде де «бет» сөзінің мағыналық жақындығын байқауға болады.

Соныме
Бұл жерде
кездесетін
білдіріп жа
«құбыр» т
қуға әрлі
ердуд- к
фразеолог
кемірді»,
Қазақ
болып кел
байқалады
«마음» [м
қолданыл
қарасақ, [м
Жаны тол
«сабырға
қазақ тілі
жегідей
Корей
байланы
жабысын
осындай
шыққан
балаға «
әрекетте
Сонь
сөйлем
үшінші
Қор
отырып
ерекше
Әлеб
1. Бо
тәжіриб
2. Нү
қолжазб
3. htt
4. сал
5. 국
6. К

Сонымен қатар, корей фразеологизмдерінің ішінде құлақпен «귀»- [kui] байланысты сөз тіркестер де көп. Бұл жерде құлақ адамның ақпаратты қабылдап алатын мүше болғандықтан корей тіліндегі тұрақты тіркестерде кездесетін «құлақ» сөзі көбінесе адамның назары бар, не жоғын немесе сол назарының көптігін, не аздығын білдіріп жатады. Сонымен қатар, құлақ арқылы адамның әлеуметтік ортада отырып, ақпаратты қабылдайтын «құбыр» тұрғысынан сипатталады [2, 100 б]. Мысалын қарастырсақ: 귀에 익다 - Құлағы пісу – «Үйреніп қалу», 귀가 여러다 - Құлағы жұмсақ - «Сөзге құмар болу», 귀에 거슬리다 - Құлағынан кері тарту – «Шулы», 귀가 어둡다- құлағы қараңғы - «дұрыс естімеу немесе түсінбеу». Қазақ тілінде де «құлақ» сөзімен байланысты фразеологизмдер адамның назарын білдіртіп жатады. Мысалы: «құлақ қағыс қылу», «құлақ асу», «құлақ етін кемірді», «құлақ жару» және де тағы да басқа.

Қазақ тілінің фразеологиялық сөздік қорында психика концептісінің «анатомиялық» интерпретациясы болып келетін «жан» сөзі өте көп кездеседі. Дәл сондай, «жан» сөзінің көптігі корей фразеологизмдерінде де байқалады. Екі тілдегі «жан»сөзінің қандай мағына беретінін салыстырар болсақ, корей тіліндегі «жан», яғни «마음» [maim] сөзі адамның сыртқы әсерді қабылдап, сезінгеннен кейін туындаған сезімдерге көп қолданылады. Көбінесе бұл сезімдер не алаңдаушылықты, не сабырлықты білдіріп жатады. Мысалын алып қарасақ, 마음에 없다 - Жанында жоқ – «Істегісі келмеу», 마음에 두다 - Жанында қалу – «Ұнату», 마음에 차다 - Жаны толу - «Жаны ашу», 마음에 걸리다- жанын іліп кету – «бірнәрсеге алаңдау», 마음을 놓다 – жанын қою – «сабырға келу» [3, 22 б]. Аталып өткен мағынада қолданылатын «жан» сөзімен байланысты фразеологизмдер қазақ тілінде де көптеп кездеседі. Мысалы, «жан қысылу», «жан таласты», «жаны қара бақайына кетті», «жанды жегідей жеді».

Корей тіліндегі ауызбен 입 [ip] байланысты фразеологизмдер адамның тәбетіне, әлеуметтік жағдайына байланысты қолданылады: 입에 맞다– Аузына сәйкес –«жақсы көретін тағамы», 입에 풀칠하다– Аузы жабысып қалу– Кедей өмір сүру, 입에 거미줄 치다 – аузына өрмекші ұя салу – «кедейшіліктен көз ашпау». Дәл осындай ұқсас мағынада қолданылатын фразеологизмдер қазақ тілінде де байқалады: «аузы мұрнынан шыққанша», аузы аққа жарымаған», аузынан ақ май ағызды. Қазақ тілінде әке шешесіне арқа сүйемей, есейген балаға «аузына қолы жетті деп айтса, корей тілінде керісінше 젓내가 나다- Ана сүті аузынан шығу – «Істеген әрекеттері кішкентай баладай» деп айтып жатады.

Сонымен, Алғашқы кезеңінде сөздік жұмыстарын қалыптастыру, ал екінші кезең бойынша сөз тіркесі және сөйлеммен жұмыс атқару, оқушыларды сөйлемдерді байланыстырып, сөйлетуге дағдыландыру жұмыстарын үшінші деңгейде жүргізуімізге болады.

Қорыта келгенде, корей тілін үйренпi жатқан қазақ бөлімінің студенттері үшін қазақ тілімен салыстыра отырып, корей тілін үйрену әдісі өте тиімті, әрі тіл ұстарту барысында нәтижелі. Сонымен қатар, өз тілімен ерекшелігі мен ұқсастықтарын байқау арқылы білім өрістері кеңейеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Болғанбаев Ә. Анатомиялық атауларға байланысты фразеологизмдер. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігін жасау тәжірибелері. А.: Ғылым, 1989.
2. Нұржанова А.Б. Дүниенің қарабайыр бейнесі: фразеологиялық фрагменттің соматикалық коды: филол. ғыл. канд... колжазбасы. – Астана, 2010 – 303 б.
3. <http://www.ikorea.ac.kr/congress/upload/%EC%96%B8%EC%96%B42-1%EC%96%91%EC%9D%B8%EC%A2%85.pdf>
4. 살아있는 관용어, 서울, 2001
5. 국어사전, 민중서관편집국. 2002
6. Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. А.: Ғылым, 1977.-

Абдуллаев О.А., Мусрепова М.С., Кунанбаева М.Н.

ВЛИЯНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ НА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ И ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ ВЫПУСКНИКОВ ВУЗА

Очень важное значение на сегодняшний день приобретает такое направление как тесное сотрудничество и взаимодействие ВУЗа с работодателями и установление связей с организациями, то есть «потребителями» тех специалистов, которые выпускает университет. Для этого в настоящее время в ВУЗах созданы кадровые центры, в функции которого входят следующие задачи:

- управление и координация работ в области исследований на рынке труда и образовательных услуг;
- проектирование и поддержка информационного сайта;
- проведение исследований (совместно с другими службами мониторинга) в области качества образования;
- сбор, обработка и анализ данных, предоставление их работодателям и руководству ВУЗа;
- оказание консультационных и образовательных услуг;
- установление контактов с работодателями, с другими ВУЗами и кадровыми агентствами региона,
- поддержание связей и наблюдение за карьерным ростом выпускников;